

Amíg beáll a halál

Közvetlenül az új bérházak mögött, mellett sorakoznak erre, az utcázugok kanyarjaiban, a város század eleji vagy még régebbi vályogépületei, kisudvaros-kertes, csöpp-ablakos családi házai, viskói. Mindenféle fatákolmányokban, sufnikban, ólakban egyik-másik helyen nemrégiben még malacokat, kecskéket tartottak. De itt-ott lovat, tehenet is. Amíg be nem tiltotta a tanács, egészségügyi okokra hivatkozva. Azóta csak tyúkokat hallani a drótdeszka kerítések mögött, ahogy kárálnak, kotkodácsolnak a szegényes, limlomos udvarokon.

A fölszabadult melléképületeket, miután sokan úgy-ahogy kipofozták-meszeltették, kiadták albérlőknek, ágyrajáróknak. A tőlük havonta beszedett összegből egészülnek ki a szomorúan kevés nyugdíjak. Az öregek nyáron kiülnek a kapukba, meghúzódnak a kis, sovány akácfák, creszek árnyékában. Beszélgetnek, hallgatnak.

A körzetet járó nővér sorra látogatja őket. Kijön az egyik házból, megy a másikba.

Néhány hete az egyik bérház lakói arra lettek figyelmesek, hogy az alattuk levő utcavégi ház udvarán egy öregasszony fekszik. Azt gondolták, biztosan Surányi néni feküdt ki napozni. De amikor másnap is ott látták, lementek, s beszéltek a szomszéd Nagyékhoz, hogy nincs-e kulcsuk Surányiék kapujához, esetleg nem tudnak-e valamit.

Átléptek aztán a kerítésen, s költögették, rázogatták az öregasszonyt, hogy mi baj Surányi néni, miért nem tetszik fölkelni? Nem bír, azt suttogetta; a hangját alig lehetett hallani. S hogy fölbukott valamiben, nem tud lábra állni. S mert a férje kórházban volt, ott halhatott volna meg, hisz segítségért se tudott kiáltani. Zöldséget akart csak bevinni, motyogta, mikor lefektették odabent, a savanyú szagú ágyra.

Elvitte aztán a mentő a kórházba, mint az urát, egy héttel azelőtt, aki évek óta betegskedik. Pár hétig itthon van, utána viszik vissza.

Nagy bácsi is – a szomszédban – először ezelőtt két éve lett rosszul. Ősz volt. Október vagy november.

A kertben ásogatott akkoriban. Kiszedve közben a sárgarépát, zöldséget a földből, nehogy megfagyjon benne, ha beáll a hideg. Ellátta a konyhát paradicsommal, krumplival, paprikával, borsóval, salátával. Néhány gyümölcsfa is lézeng az udvaron, azokon is termett ez-az: szilva, alma.

Amióta nyugdíjba ment, s már idénymunkát se végzett – nyáron ruhatársóságot a Tisza-parti strandon –, mert fájlalta a lábát, csak a kertben tett-vett. Hetven éven felül járt már. Hatvanéves volt, mikor először munkát vállalt, addig tanyán lakott, s amíg a téesz nem tagosította be a föld-

jeit, azt művelte, azután pedig a jószágokból próbált megélni. S hiába szeretett volna továbbra is tanyán lakni – máshol el se tudta képzelni az életét –, végül csak muszáj volt valami kis rossz házat venni, amilyenre tellett a pénzéből, s fölpakolni mindent a kocsira, otthagynia a tanyát, hogy ne szégyenedjen el teljesen.

A Közép-Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság egyik telephelyéről ment nyugdíjba, mint portás, miután tíz évet ledolgozott. Ám senki se mondta volna rá, hogy hetvenéves, olyan jól bírta magát, jól nézett ki.

Nem volt öregember.

Egy év múlva vizelt először véreset. Megfázott biztos, arra gyanakodott. Hűvös, esős, szeles idők jártak. S érezte is, hogy ásás közben fázik a lába a gumicsizmában.

Am ekkorra más panasza is volt.

Gyaloglás közben, ha sietett vagy ha hosszabb utat tett meg, mondjuk, a tyúkoknak kukoricáért, daráért ment ki a piacra, vagy ha a hazalátogató lánya, veje utazott el, és segített nekik a csomagot kivinni az állomásra, útközben be-begörccsölt a lába. S az megállította, akármennyire iparkodott is volna, vagy pedig leültette hol az egyik padra, hol a másikra.

Az SZTK-ban kismérvű érszűkületet állapítottak meg. Értágító és vérnyomáscsökkentő gyógyszereket kapott. Ezenkívül néhány tanácsot még: húszon meleg zoknit, szerezzen be meleg papucsot, bundabéléses cipőt, egy-két számmal nagyobbat, mint kellene, ami nem nyom, s naponta mártogassa a lábát hideg-meleg vízben. S főleg arra vigyázzon, hogy ne fázzon meg.

Augusztus végén azonban „elővette” a másik baja. Egyik napról a másikra belázasodott, állandóan véreset vizelt, amit már nem is tudott tartani.

A megyei kórház urológiai osztályának főorvosa tükrözte meg az SZTK-ban, s a hólyagján egy borsószemnyi szemölcsöt (papillomát) fedezett föl, amit javaslatára le kell égetni. Megnyugtatta, a műtétet belülről, elektromos eljárással végzik, s nem fáj jobban, mint a tükrözésnél. Följegyezte, hogy ha lesz szabad ágy, majd értesíti. Az értesítés azonban nem jött, ő meg huszadikán már nagyon rosszul volt. S orvos az ünnepek alatt nincs láthatáron se! Valamit mégis tenni kellett.

Otthon volt most is a kisebbik lánya s a veje is.

Hova menjenek? Az SZTK-ból hívták ki az ügyeletest, hogy adna neki fájdalomcsillapító injekciót. A kórházba hiába vinnék be, mégha volna is szabad ágy, ennél többet ilyenkor ott sem csinálnának vele.

A lánya ezer forintot adott a sebész főorvosnak, akivel sikerült elintéztetni, hogy az édesapját fölvegyék az urológiára. Egyúttal kérte, hogy vegyenek szövetszövetmintát, mert az a biztos, ami végül is nem történt meg. Az orvos nem tartotta szükségesnek.

S november elején újabb égetésre került sor. A múltkori állítólag nem sikerült. De azután is hol kitisztult a vizelete, hol megint véres volt. Csak fél év telt el valamivel nyugodtabban. De akkor meg a lába fáj megint, s a panaszával megjárta Pestet is.

A városmajori kórház egyik orvosa fogadta, akivel először az „odafönt” lakó idősebbik lánya beszélt telefonon, majd személyesen: az édesapjáról van szó, szeretnének bizonyosat tudni, mi várható, mire kell számítani.

Operálni nem kell, se amputálni a lábát, attól ő még messze van, nyugtatta meg az orvos.

*

Miután a lábfájása nem enyhült, sőt fokozódott, a körzeti orvos – a betegekhez jóindulatú, türelmes fiatalember – javasolta, hogy feküdjön be a helybeli kórház belgyógyászati osztályára. Ő el tudná intézni, hiszen ismerős ott, s kapna injekciókat, infúziót, ami remélhetőleg használna.

Abból, hogy ő „el tudná intézni”, nyilvánvaló volt, ezért hálapénzt vár. Legalábbis így gondolta, s ötszáz forintot tett a zsebébe. S jól gondolta, mert az orvos nem utasította vissza. Közben az asszisztensnő elfoglalta magát valamivel, hogy a jelenetet ne lássa. Úgy tett, mintha nem tudna semmiről.

Ekkoriban tíz-husz lépésnyi gyaloglás után már görcsös, kínzó fájás hasított a lábába, amit egyébként egyre hidegebbnek érzett. Ezért is vállalkozott a kórházi ápolásra, hiszen mi lesz, ha ez így megy tovább. De azért is, hogy megbizonyosodjon, hátha azért vizelet közel másfél éve véreset, mert annyira kevés vért kap a lába, hogy ha kimegy az udvarra, szénért a fészkerbe, már az is elegendő, hogy megfázzon, s ez az oka mindennek. Bár nyáron nemigen fázhat meg, de ki tudja, tűnődött magában. S reménykedett, hátha segítenek rajta. Legalább annyit, hogy ne súlyosbodjon az állapota.

A lábfájás valamit enyhült is, de az időről időre jelentkező vérzés nem szűnt meg. Javasolták, hogy menjen át az urológiára, amibe nem egyezett bele. Az ottani kivizsgálásnak nem látta értelmét, hiszen már volt ott kétszer is, égették, tükrözték, forgatták benne a műszert, az egészségét mégsem nyerte vissza.

Saját felelősségére hazament.

Karácsonykor még elutazott a kisebbik lányához, az ünnepek után mégis sietett vissza. Már megvolt a beutalója, hogy az év utolsó napján az újra kiújult szemölcsét – amit kontrollvizsgálaton állapítottak meg –, leégesse az osztályvezető főorvos, aki január elsejétől már másik kórházba kerül. Azt javasolta, ezt a kis műtétet még végezzék el. Jószándékból-e vagy a pénzért, amit kinézett belőle, ki tudja.

De nem lett jobban.

Húsvétkor már negyed-félóránként kellett a bilihez mennie. A felesége öntögte ki belőle a vért.

Az ágyéka tájékán szúrós fájást érzett, sőt, egyszerűen csak a belül megalvadt vértől elakadt a vizelete.

Mi legyen vele? Megint ünnep lévén, a körzeti orvos nem rendel. A kórház urológiai osztályának sebészeti orvosa viszont az itteni bérházak egyikének a földszintjén lakik. Őt hívták át, aki a beteget, hogy megindítsák a felgyülemlett vizeletét, ami feszítette, s a kintől már teli ordította a házat, beutalta a kórházba. A felesége egy ötszázast adott neki a kapuban.

Másnap, amikor bement látogatóba a férjéhez, ugyanennek az orvosnak kétezzer forintot adott. Azzal, hogy, doktor úr, ha tükrözésre, bármire kerül a sor, és mert a férje nagyon fél tőle, hisz azon a részen fáj már mindene, kéri, altassák el.

– Úgy lesz, asszonyom – ígérte meg. – Legyen egészen nyugodtan.

Aztán a kivizsgálást gyakorlaton levő fiatal orvosnövendékek végezték, nyilván felügyelet mellett, de bizonyára mégsem olyan hozzáértéssel, mintha gyakorlott orvos tette volna.

S altatásra sem került sor.

A kórházból való hazakerülése után, nehogy sok vér összegyűljön benne, megalvadjon, és amiatt akadjon el a vizelete, aludni sem mert. Éjszaka is a konyhában ült, s tízpercenként, negyedóránként ment a bilihez. Hiszen, mint ahogy azt az orvosok javasolták, literszámra itta a teát. Ő jobban akart lenni, meg akart gyógyulni.

Szedte a vérzéscsillapító, alvadásgátló, görcsoldó gyógyszereket. Naponta jött az asszisztensnő a fájdalomcsillapító injekciókat beadni. Anélkül már nem tudott meglenni. S egyszer tíz napon át mégsem kapott egyet sem, mert a körzeti orvos elment három hét szabadságra, s a kiírt injekciók közben elfogytak.

A helyetteséhez hiába járkált a felesége, hiába panaszkodott, mennyire szenved a férje. Hiába környörgött, ígért pénzt is, a szükséges injekciókat nem írta fel: nem az ő betege, ő nem ismeri a baját, s ha nem kap injekciókat, akkor se történik semmi. Kiadta az útját, azzal, hogy majd, ha visszajön, aki kezelte, az fölírja, amit kell.

Ráadásul szabadságon volt a szomszéd urológus főorvos is. Amikor megjött, akkor intézkedett gyorsan. Am a beteg a kórházban is egyre rosszabbul volt. De miért? Nem rákos talán? Szó se lehet róla, háritotta el az orvos. S a lányai hiába kérték most is, s máskor is, hogy vegyenek szövetmintát, azzal tért ki, hogy nem fontos, nem olyan komoly a dolog.

– De, doktor úr, állandóan vérzek, ez nem jót jelenthet – panaszkodott a beteg. Akkor épp otthon volt.

– Nem kell mindig azt figyelni. Itt van a kert, s ha kimegy Nagy bácsi, nézze az eget! Nem szabad mindig a betegségével foglalkozni.

Nem. Csak a betegség foglalkozott övele, nem hagyta nyugton.

Az orvos fölvetette: volna egy gyógyszer, ami segítene rajta, de sajnos, az Magyarországon nem kapható. A felesége meg tudná ugyan szerezni, ám elég nehéz hozzájutni.

Vagyis, pénz kell! Amire abból is lehetett következtetni, hogy amikor megkérdezték, jó lenne-e, ha ők szereznék be külföldről, van kint ismerősük, s ha írnának neki, az biztosan megküldené, elütötte a dolgot azzal, hogy akkor ezt most halasszuk el későbbre. Most még megpróbál valami más gyógyszert alkalmazni.

A betegben ekkor erősödött meg az elhatározás: itt kell hagyni ezt a kórházat, czeke az orvosokat. Ezek csak a pénzt szedik el, de nem segítenek rajta.

Már elintézte a nagyobbik lánya, hogy fölviszi Pestre, mikor az utazás előtt való este beállított az orvos, hogy sikerült megszereznie azt a gyógyszert, amiről szó volt. Bár nem olcsó – mondta –, de ez biztosan használ majd. Kétezer forintot adott neki, s a pesti utazást lemondta. Erre két nap múlva elakadt a vizelete, mert, mint később egy ismerős orvost megkérdezve kiderült, a beadott injekciók egyszerű nyugtatók voltak. Mennie kellett a kórházba, s újra intézni, hogy Pestre kerülhessen, már másban nem bízott.

Itt a kórházi kivizsgálás nem került újabb czreszekbe, mert nem fogadták el tőle, de százasokba igen, hogy amikor már kibírhatalanná fokozódott a fájás, kapjon fájdalomcsillapító injekciókat.

– Tessék szólni, bácsika, ha kell – mondták a nővérek.

De, ha ő vagy a lánya, nem adott pénzt, többnyire hiába szolt. Sokszor „elfeledtek” róla.

A pesti kórházban pár nap múlva már tudták, hogy prosztatarákja van, amire otthon nem jöttek rá két év alatt sem. Nem, mert szövetsmintát nem vettek tőle, amit Pesten kérni se kellett, bár anélkül is meg tudták állapítani, mi a baja. Nyilván mert jobb felszereltségű, mint az előbbi, s még jó néhány vidéki kórház. S azt sem kellett kérni, hogy altassák el, az is természetes volt.

Föltételezhető azonban, bár erre nincs bizonyíték, ha tőle nem vettek szövetsmintát, akkor másoknál is el-elhanyagolták. S hogy ilyen vizsgálatot nem végeztek, neki is csak az utolsó zárójelentésére írták rá, amikor már biztos volt, hogy Pestre megy, addig egyikre sem.

Természetesen nem mondták meg a szemébe, hogy gyógyíthatatlan a betegsége, ami már eléggé előrehaladott stádiumban volt, de mivel nem csináltak vele semmit, új gyógyszereket sem kapott, már sejtette, tudta, róla lemondtak, már nem lesz jobban.

Eljétől fogva félt az operációtól – nem véletlenül! – de itt beleegyezett volna. Otthon ugyanis egyszer fölvetették, hogy meg kellene műteni, de, hogy miért, azt csak azzal indokolták, hátha akkor meg tudnák állapítani, mi a baja. Ezt elutasította, mert akárhányszor tükrözték, utóbb mindig hólyaggyulladás állapították meg nála, s kismérvű szűkületet, amit faragással akartak kitágítani, hátha akkor nem akad el a vizelete. S tanúja volt nemegyszer, hogy akiket így tártak föl, illetve műtöttek meg, a kínok kínját élték át. A keletkezett seb nem gyógyult be. Akiket pedig a nem teljesen tisztázott diagnózis miatt operáltak, sokukkal napokig táncolt az ágy, ahogy hányták-vetették magukat, mire végre meghaltak. Jobban nemigen lett egyik sem.

Talán úgy voltak vele az orvosok, ezek már úgyis öregek, hadd menjenek?

Pestről hazakerülve, átmeneti jobbulás után, újra nagyon rosszul lett. Félrebeszél, megmeredt. Mit csináljon vele a felesége? Ő se fiatal már, tíz éve agyvérzése volt, amiből teljesen nem gyógyult föl. Ő nem tudja a férjét megmozdítani sem.

Kihívta a körzeti orvost, aki azonnal beutalta a kórházba, s a mentőket is értesítette, mert a betegnek sürgősen vért és infúziót kellett volna kapnia.

Késő délután volt, amikor a kórházba bevitték. Ám oda schogyse akarták fölvenni, mikor a zárójelentésben elolvasták, hogy menthetetlen. Akiken még lehet segíteni, azoknak kell a hely.

– De hát nézzék már meg, milyen beteg! – környörgött a felesége. – Le-gyen egy kis emberség magukban!

Két napra engedték meg nehezen, hogy ebben a kórházban maradjon, de tovább nem lehet semmi szín alatt, mert nem ide tartozik, „menjen a me-gyeibe!”

A megyei viszont csak úgy vette volna fel az urológiai osztályra, ahová másnap fordult az asszony, ha előbb elviszik az SZTK-ba, ahol megtükrözik, s utána megírják részére a beutalót.

– De hiszen már tudják a baját, azt is, hogy menthetetlen, akkor minek kínoznák még a szerencsétlent? – siránkozott a felesége.

– Akkor nem kell kórházba vitetni! – mondták neki. S hogy ők mindent megettek, amit lehetett. De most már csak a helyet foglalná, hiszen meggyógyítani nem tudják. Legyen otthon, s ápolja a családját! Vagy ha azok nem érnek rá, mert Miskolcon, meg Pesten laknak, dolgoznak, fogadjanak mellé ápolót.

De hogy honnan fogadjanak, nem mondták meg. Nyilván nem is az ő dolguk. Csakhogy ki az, aki talál ma ápolót, s aztán bírna is fizetni?

A hazaérkező lányai is megpróbálták, hogy fölvegye a kórház, hisz ott mégiscsak jobb helyen lenne. Ahol ha fájdalomcsillapító injekció kell, rögtön kéznél van. Míg otthon az asszisztensnő csak egyszer egy nap tudná beadni. Vagy ha vér kell, azt otthon nem lehet megoldani.

A körzeti orvoshoz fordultak végül, hátha tudna segíteni.

Tudott. Elintézte, persze nem semmiért, hogy édesapjukat fölvegyék a kórház belgyógyászatára. Ahol mégis orvosi felügyelet mellett lesz. Bár, amikor meghalt, egy szombaton délután, nem volt az osztályon egyetlen orvos sem.

A feleségére való tekintettel, halál esetén, meg volt beszélve, hogy a két lányát értesítik. Nem értesítették. Az asszony másnap délben az egyik rokonától tudta meg, aki látogatni ment volna a beteget, hogy ahhoz már nem kell menni, ne vigyen ebédet se, mert már nem él.

Azóta az asszony sokszor csak ül a kis vályogház konyhájában. Ül napközben, s késő éjszaka is. El-elsírja magát, s hiába szeretné, nem tud megbékülni azzal, ami az urával történt. Bár tudja, hisz ő is volt kórházban nemegyszer, az orvosok többsége mindent megtesz a betegekért. De sajnos, hogy vannak, akik kihasználják őket. Azokat a legkönnyebb. S nem nagyon törődnek velük. Talán elég idő sincs rá, hisz annyi a munka. De azért akár mennyi gond, baj is van, mégse lenne szabad, hogy egy beteggel mindez megtörténhessen. Még ha egyetlen emberről van is szó. S akár milyen idős is.

Nem szeret belegondolni se a sok tortúrába, rengeteg hercehurcába, amit megjárt. Csodálkozik, hogy kibírta. De hát a férjéről volt szó, muszáj volt kibírnia.

Azóta meghalt Surányi néni is a szomszédban. A férje is valamelyik héten. Már nem ballag szegény a boltba. Be van zárva a kapu, az ajtó. Sötétítővel elfüggönyözve a kis vaksi ablak.